

7.BÖLÜM : PARA PİYASASI

1.PARA ARZI

a)PARA ARZI TANIMLARI :

para arzı , bir ülkede belli bir anda dolaşımda bulunan paranın miktarına denir.

piyasadaki **kağıt** ve **metal** paralar ile **kaydi paraların** toplamından oluşmaktadır.

Türkiye de para arzının çeşitli tanımları vardır.

- **Para arzının kapsamı hakkında farklı tanımlar vardır:**

- Bunlar:
- **M1, M2, M2Y, M3 ve M3Y**
- şeklinde özetlenebilir.
- Tanımlar ülkeden ülkeye ufak tefek farklılıklar içerebilirler.
- T.C. Merkez Bankası (TCMB) para arzı tanımları aşağıda verilmiştir:

- **M1 (Paranın dar tanımı)=**

Dolaşımdaki para + Vadesiz Mevduat

- **M2 (Paranın geniş tanımı)=**

M1+ Vadeli mevduat

- **M2Y=**

M2+Döviz Tevdiat hesapları

- **M3=**

- M2 + Repo + Para Piyasası Fonları + İhraç Edilen Menkul Kıymetler

- **M3Y=**

M3+Döviz tevdiat hesapları

B) Para Arzının Geometrik Gösterimi

- Aşağıdaki şekilde görüldüğü gibi, dikey ekseninde faiz oranı, yatay ekseninde ise para arzı miktarı vardır.
- Para arzı doğrusu, yatay eksene dik bir doğrudur.
- **Böyle olmasının nedeni**, merkez bankasının para basımını yasal olarak gerçekleştirmesi ve piyasadaki para arzını artırıcı araçların kullanımının ona ait olmasıdır.

Eğer para arzı artarsa;

para arzı doğrusu sağ tarafa,

Eğer para arzı azalır;

Para arzı doğrusu sol tarafa kaymaktadır.

Sağ tarafa kayduğunda ;

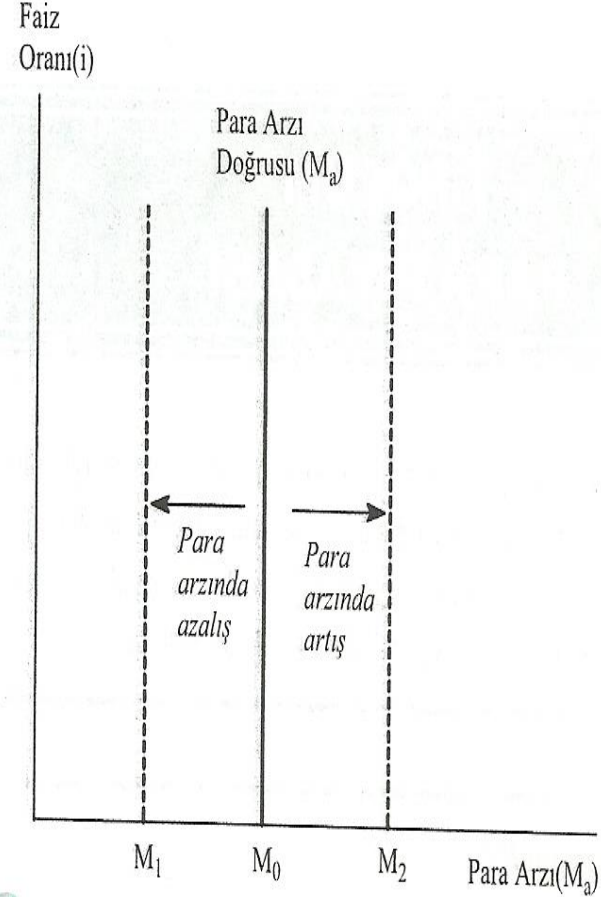
genişleyici para politikası,

sol tarafa kayduğunda ise

sıkı veya daralmacı para politikası

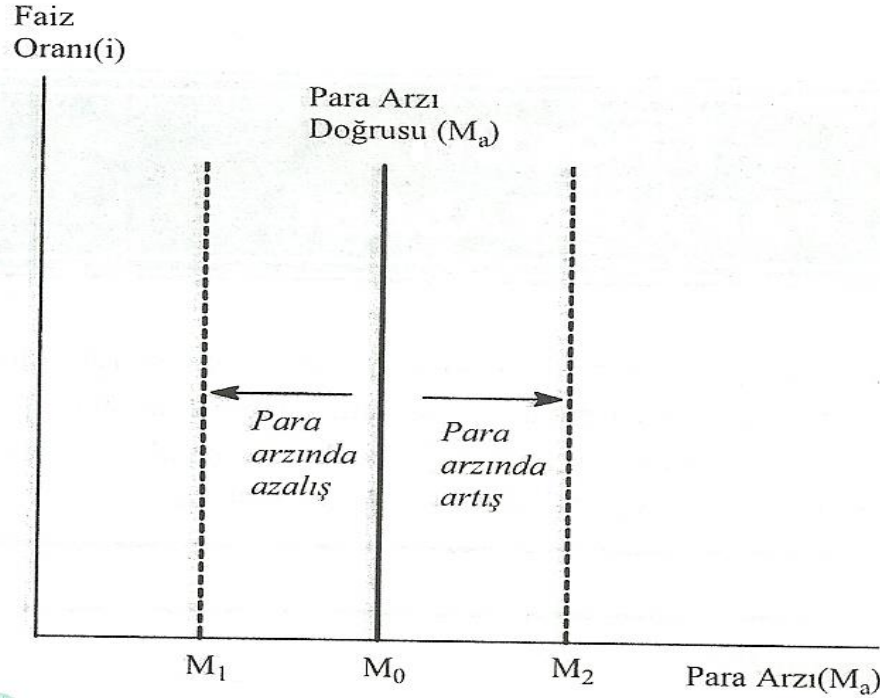
uygulanıyor demektir

Eğer para arzı artarsa, para arzı doğrusu sağ tarafa, azalır da sol tarafa kaymaktadır. Sağ tarafa kayduğunda genişleyici para politikası, sol tarafa kayduğunda ise sıkı veya daralmacı para politikası uygulanıyor demektir.

PARA ARZI ŐEKİL

Eğer para arzı artarsa, para arzı doğrusu sağ tarafa, azalırsa da sol tarafa kaymaktadır. Sağ tarafa kaydığında genişleyici para politikası, sol tarafa kaydığında ise sıkı veya daralmacı para politikası uygulanıyor demektir.

• C) PARA ARZININ KONTROLÜ

- Para arzının kontrolüne , **para politikası** adı verilir. P.P da yasal olarak MB tarafından yürütülür.
- MB nin en önemli görevi budur.
- **enflasyonu ve işsizliği önlemek ,**
- **piyasayı istikrara kavuşturmak , uygulanacak P.P na bağlıdır.**

- **MB'nin elinde ,para arzını kontrol etmek için 5 araç bulunmaktadır.**
- Bunlar ;
- 1) açık piyasa işlemleri
- 2) reeskont oranları
- 3) yasal karşılık
- 4) kredi tavanı
- 5) seçimsel kredi denetimi

- **1. AÇIK PİYASA İŞLEMLERİ :**

- MB.nın para ve sermaye piyasasına girerek , tahvil vb değerli kağıtları satın alma veya satmasıdır.

• 2. REESKONT ORANLARI :

- **MB. nın diğer bankalara verdiği kredilere uyguladığı faiz oranına denir.**
- MB. Ekonominin ve bankacılık sisteminin içinde bulunduğu duruma gore, istediği zaman bu oranı artırıp azaltabilir. Reeskont oranındaki artışlar bankaların MB. Dan borçlanmalarını caydırırken , reeskont oranlarındaki düşüşler bankaların MB. Dan borçlanmasını teşvik eder.

- **3. YASAL KARŞILIK ORANLARI :**

- Ticari bankaların kabul ettikleri mevduatların belli bir oranını MB larına yatırmak zorunda oldukları karşılıktır.
- Bunu, bankanın batması veya krize girme gibi durumlara karşı bir önlem olarak MB koyar.

• 4.KREDİ TAVANI :

- MB nın ticari bankaların vereceği kredi miktarına bir üst sınır getirmesidir.

• 5. SEÇİMLİK KREDİ DENETİMİ :

- MB nın ticari bankaların verdikleri kredileri sektörel olarak yönlendirmektir.
- Gelişmesi hedeflenen sektörlerle verilenlerin faiz oranları düşük ,vadeleri uzun tutulur

2) PARA TALEBİ:

- A) PARA TALEBİNİN TANIMI:

- Para talebi, bir ekonomide bireylerin ve firmaların belirli bir anda **üzerlerinde veya vadesiz banka hesaplarına tutmak istedikleri para miktarına** denir.

2) PARA TALEBİ:

- A) PARA TALEBİNİN TANIMI:

- **Miktarı ;**

- Ekonomideki Kişi Başına Düşen gelir miktarına,
- FGD ne, (fiyatlar genel düzeyi)
- Faiz oranlarına,
- Toplumun gelişmişlik düzeylerine,
- Sigorta sisteminin ve sosyal güvencenin olup olmamasına **bağlı olarak fazla yada az olabilir.**

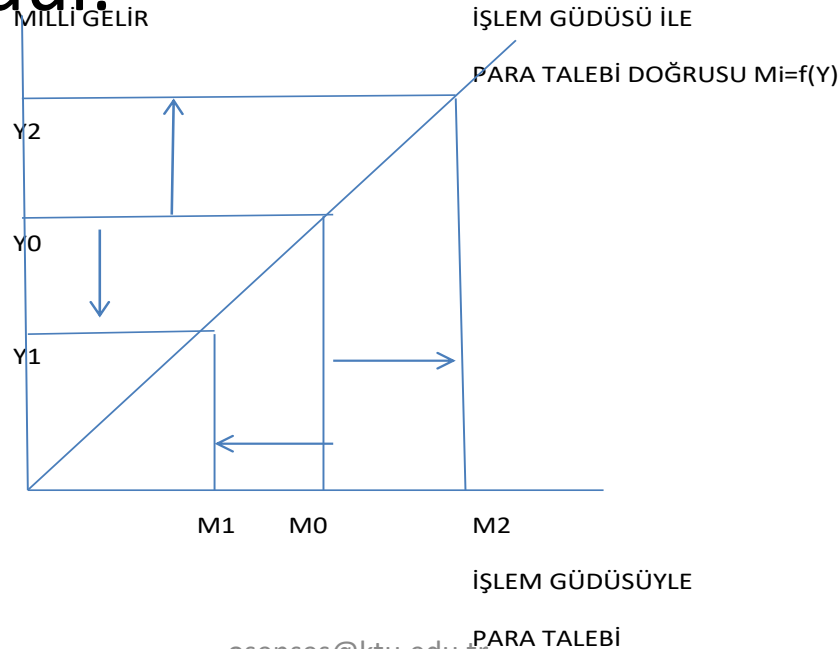
- **B) PARA TALEBİNİN GÜDÜLERİ:**

- Para,
- işlem, ihtiyat ve spekülasyon güdüleriyle talep edilir.
- **B.1)İŞLEM GÜDÜSÜ:**
- Günlük hayatı devam ettirmek için her an harcamaya hazır olarak tutulan paralara denir.
Mutfak harcaması, harçlıklar, giyim elektrik, su cep telefonu Dolmuş, benzin, kira vb.. firmalar ise enerji, iletişim, posta kargo gibi günlük izlemlerini sürdürebilmeleri için para talep ederler

İŞLEM GÜDÜSÜ İLE PARA TALEBİ 2 FAKTÖRE BAĞLIDIR

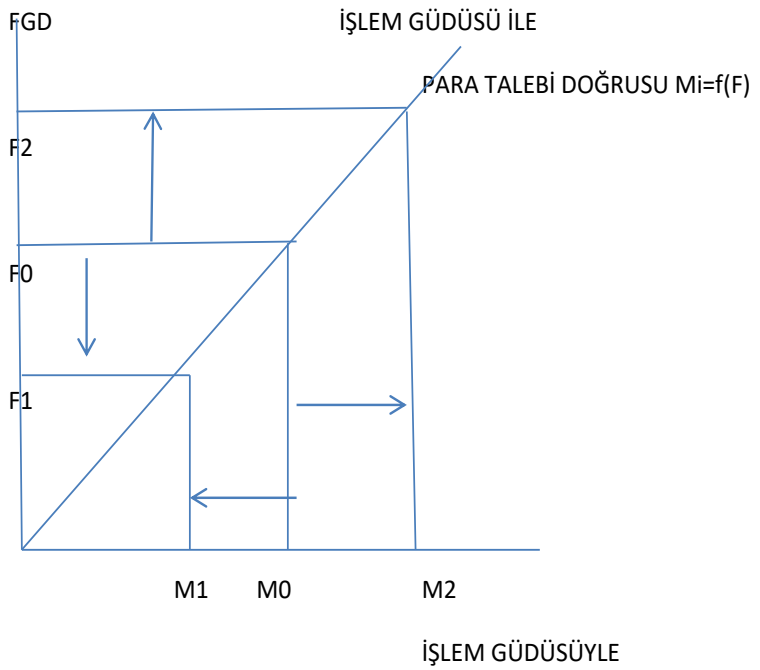
1. *Mg düzeyi* 2. *fgd*

- 1. MG DÜZEYİ: **mg ne kadar fazla olursa** işlem güdüsü ile para talebi o kadar yüksek olacaktır. Yani gelir düzeyi, işlem güdüsüyle para talebinin doğru yönlü bir fonksiyonudur.

- **2. FİYATLAR GENEL DÜZEYİ:**

- F.G.D değıştikçe, yani mallar ve hizmetler pahalılaştıkça bireylerin ve firmaların aynı işlemleri yapabilmek için ihtiyaç duydukları para miktarı da değışecektir.

- B.2) İHTİYAT GÜDÜSÜ:
- Bireylerin ve firmaların gelecekte karşılaştıkları sürpriz olumsuzluklara karşı önlem almak amacıyla para talep etmesidir. *Ak akçe kara gün içindir.*
- İhtiyat güdüsü ile para talebi ;
- -F.G.D ne
- -gelir seviyesine,
- -birey ve firmaların psikolojik yapısına ve
- -sigortacılık sektörünün gelişmişliğine bağlıdır.
- Gelir artıkça ihtiyat güdüsü para talebi yükselir. (daha çok tasarruf yapar)

- Eğer sigorta sistemi gelişmişse yangına sel baskısına depreme kazaya karşı sigorta yapılıyorsa ihtiyat amacıyla fazla para tutulmaz.

- **B.3)SPEKÜLASYON GÜDÜSÜ:**

- Spekülasyon , bir malı, bir değeri veya dövizini ucuz olduğu zaman alıp pahalı olduğunda satma olayına denir.
- Ancak uygulamada spekülasyon işlemlerinin daha çok Hisse Senedi ve tahvil piyasalarında yapıldığı görülmektedir.

-

- Spekülasyonlar geleceğe yönelik tahminlerde bulunurlar.
- Gelecekte fiyatların artacağını tahmin ettikleri bir malı, kıymetli kağıdı veya dövizini satın alırlar. Eğer tahmin ettikleri tutarsa kar elde ederler.

- İŖte bireyler veya firmalar, spekülasyon yaparak fiyat hareketlerinden yararlanmak ve fırsatları değerlendirmek isterler.
- Bunun içinde spekülasyon güdüsüyle para talebinde bulunurlar.
- Elde para tutmanın **FIRSAT MALİYETİ de vardır.**
Bu da FAİZ dir.

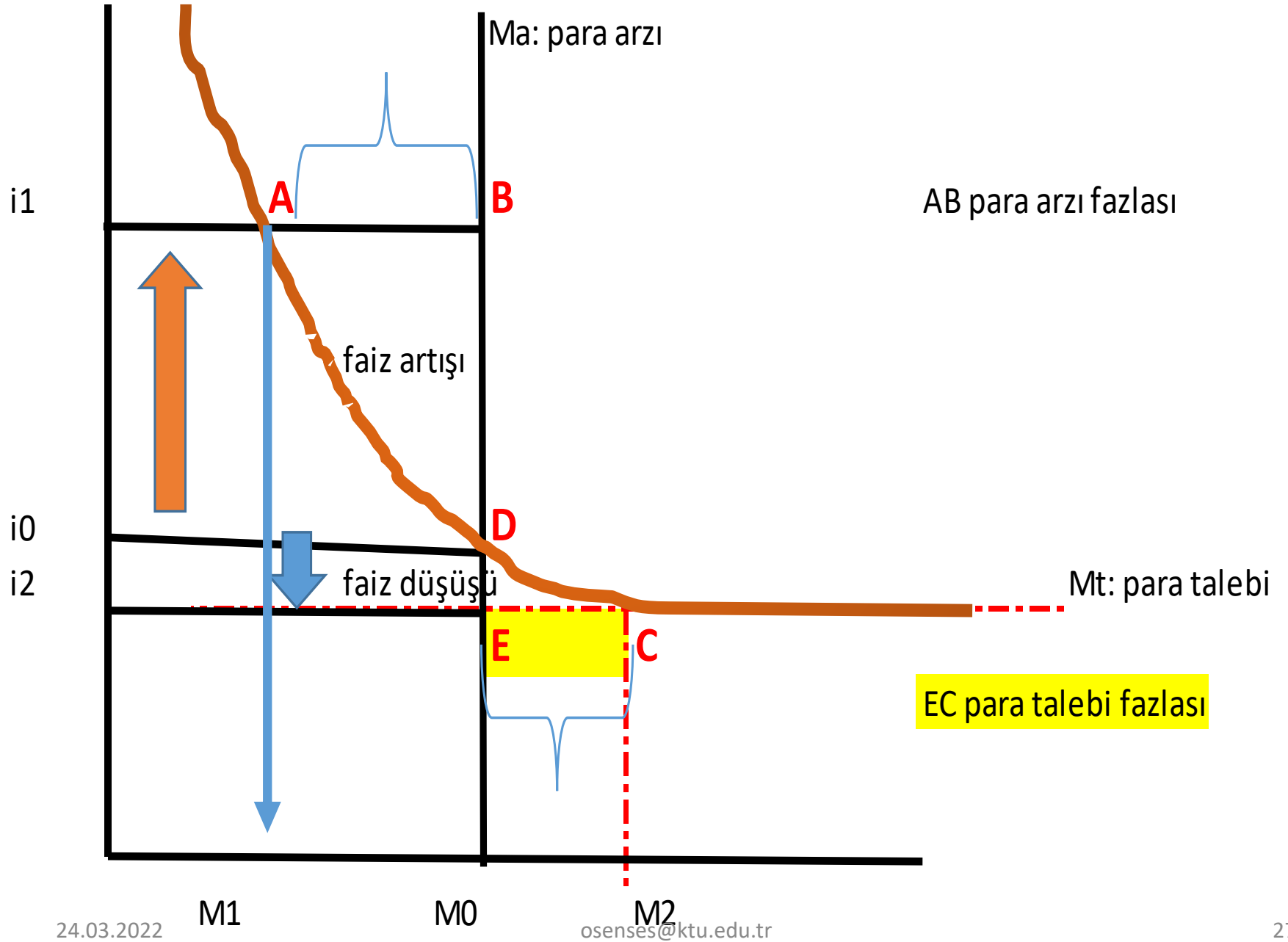
- Eğer spekülasyon yapılmıyaydı,
- bu amaçla elde tutulan para faize yatırılabilir ve finansal gelir elde edilebilirdi.
- Parayı elinde likit olarak saklayan kişi veya firmalar onun faiz gelirinden vazgeçmektedir.
- Bu yüzden spekülasyon güdüsüyle para talebi faiz oranlarına bağlıdır ve onun bir fonksiyondur.

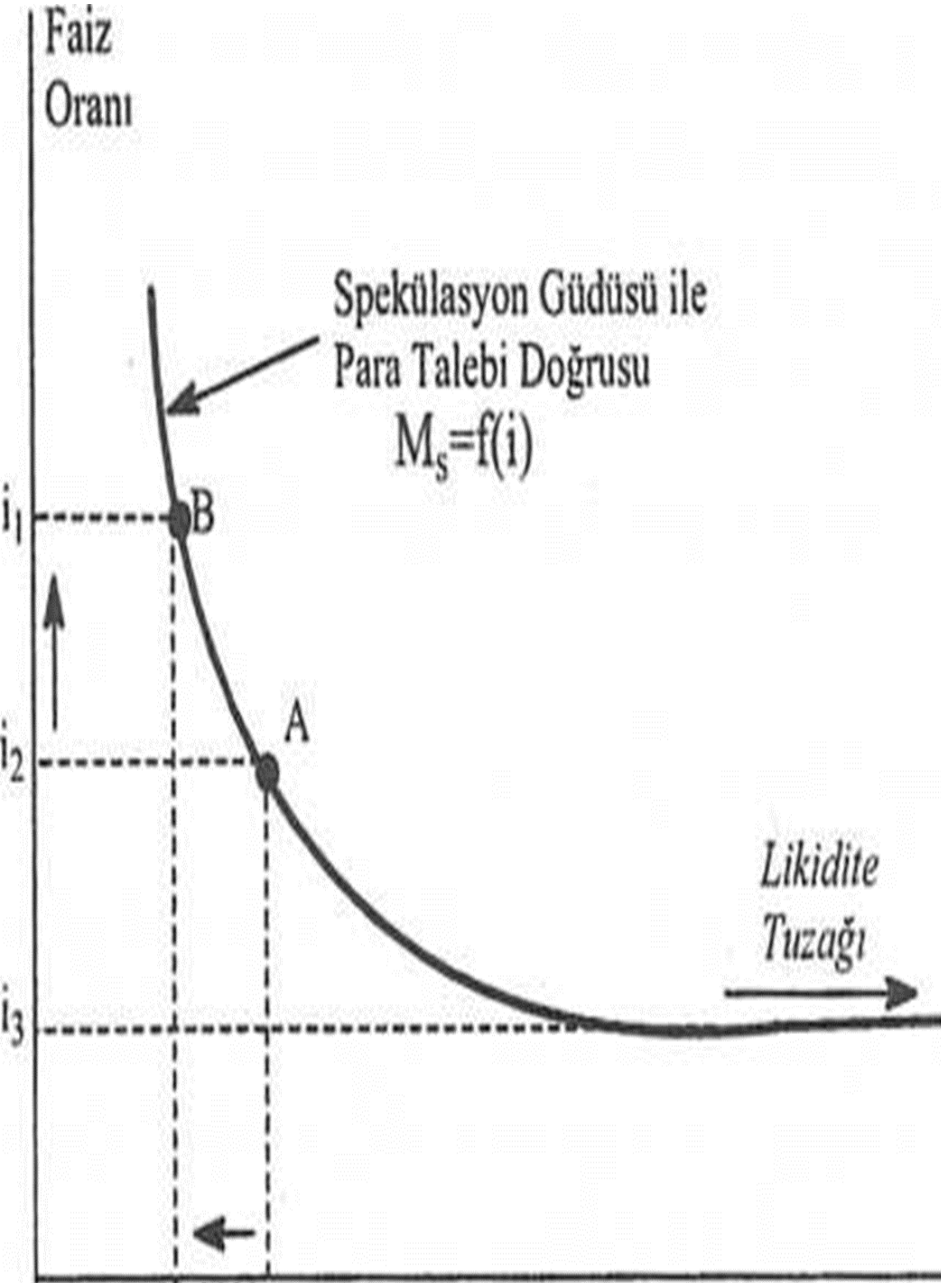
- Faiz oranları ile para talebi arasında ters yönlü fonksiyonel bir ilişki vardır.
- Faiz oranları yüksek ise parayı elde tutmanın maliyeti de yüksek olur ve spekülasyon amacıyla para talebi azalır

3. PARA PİYASASI

- A. DENGGE OLUŞUMU:

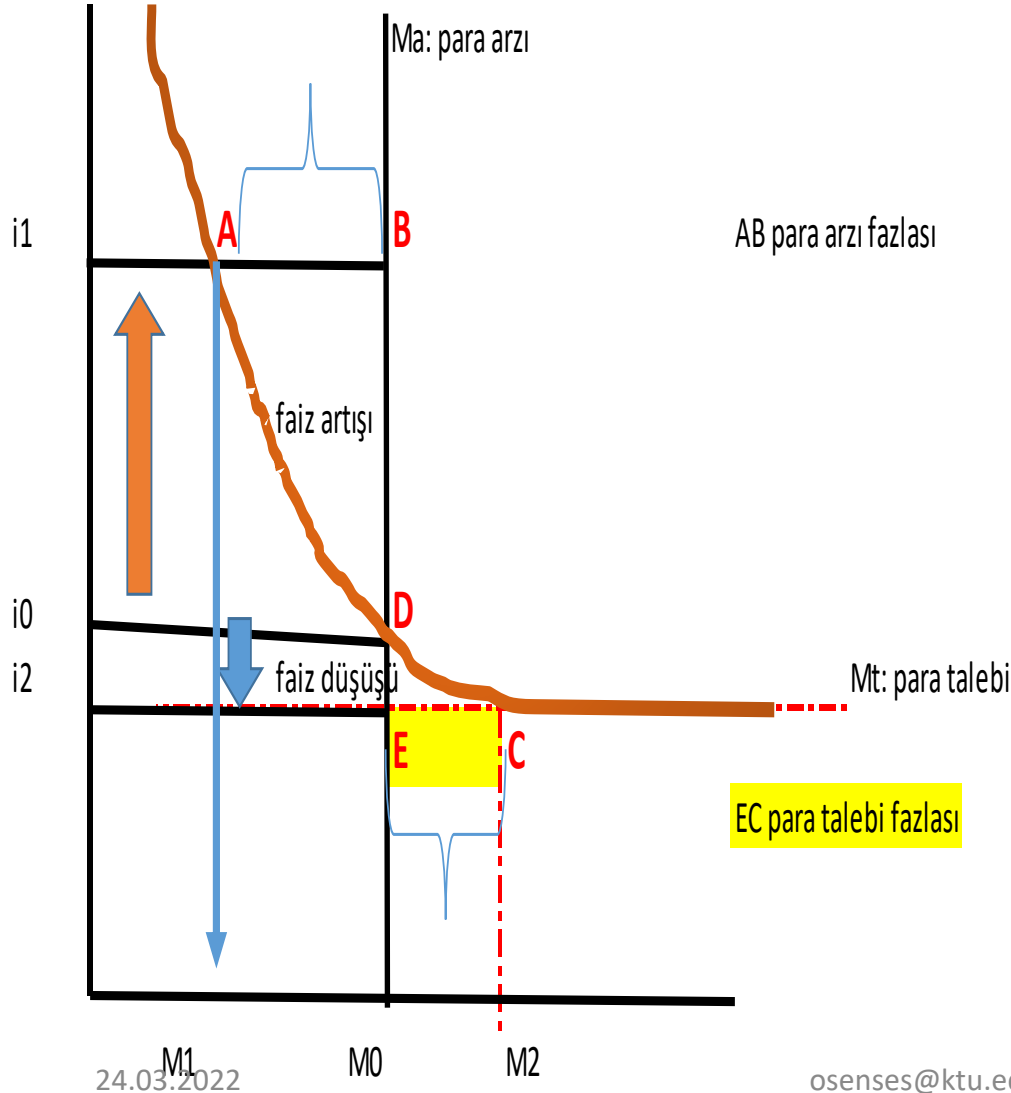
- Para arzı ile para talebinin bir araya gelmesine para piyasası adı verilir. Para arzı ile para talebi birbirine eşit olduğu zaman para piyasası dengeye gelir ve denge faiz oranı belirlenir.
- Diğer ifadeyle , **denge faiz oranı:**
- **Para arzını para talebine eşitler.**

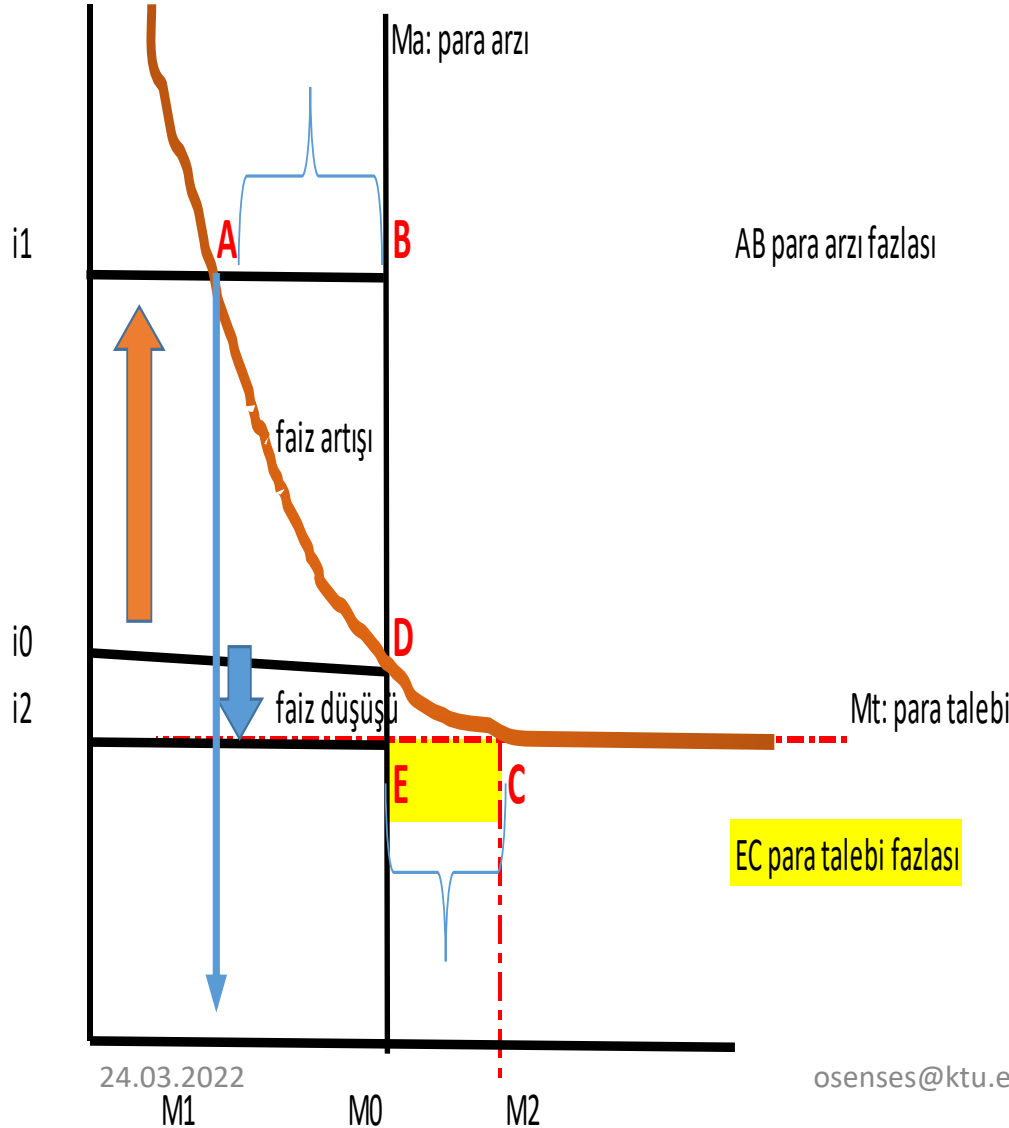
- Faiz oranı i_2 den i_1 e çıkarsa:
- **para talebi düşer.**
Para faize yatırılır.
- Tersine i_1 den i_2 ye düşerse o zamanda para talebi artar.

PARA PİYASASI DENGESİ

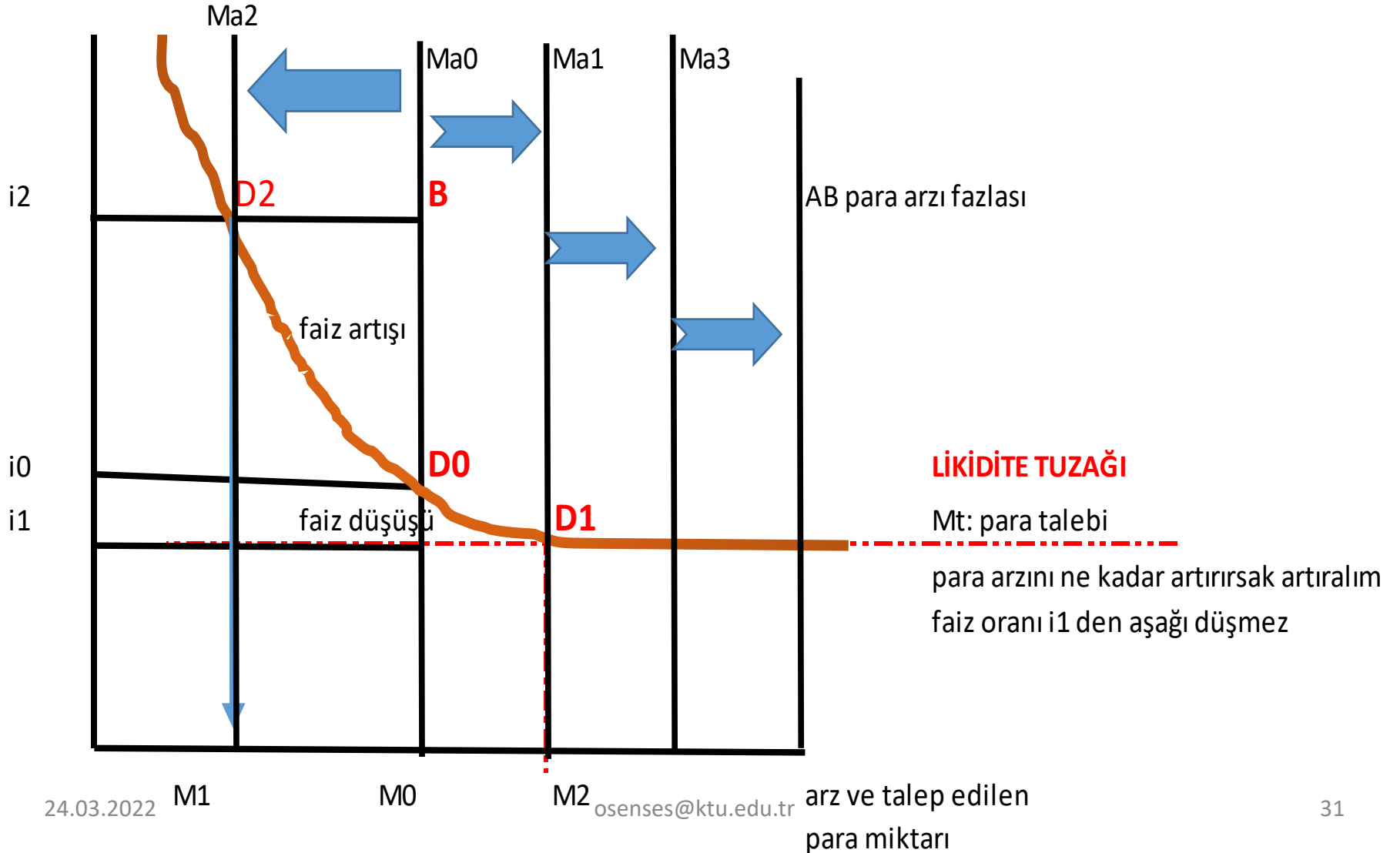
- Faiz oranı « i_1 » e çıkarsa arz edilen paranın tamamı talep edilmeyecek ve AB kadar para arz fazlası ortaya çıkacak.
- * **para bolluğu** faizleri i_0 seviyesine düşürecektir.

Para piyasası dengesi

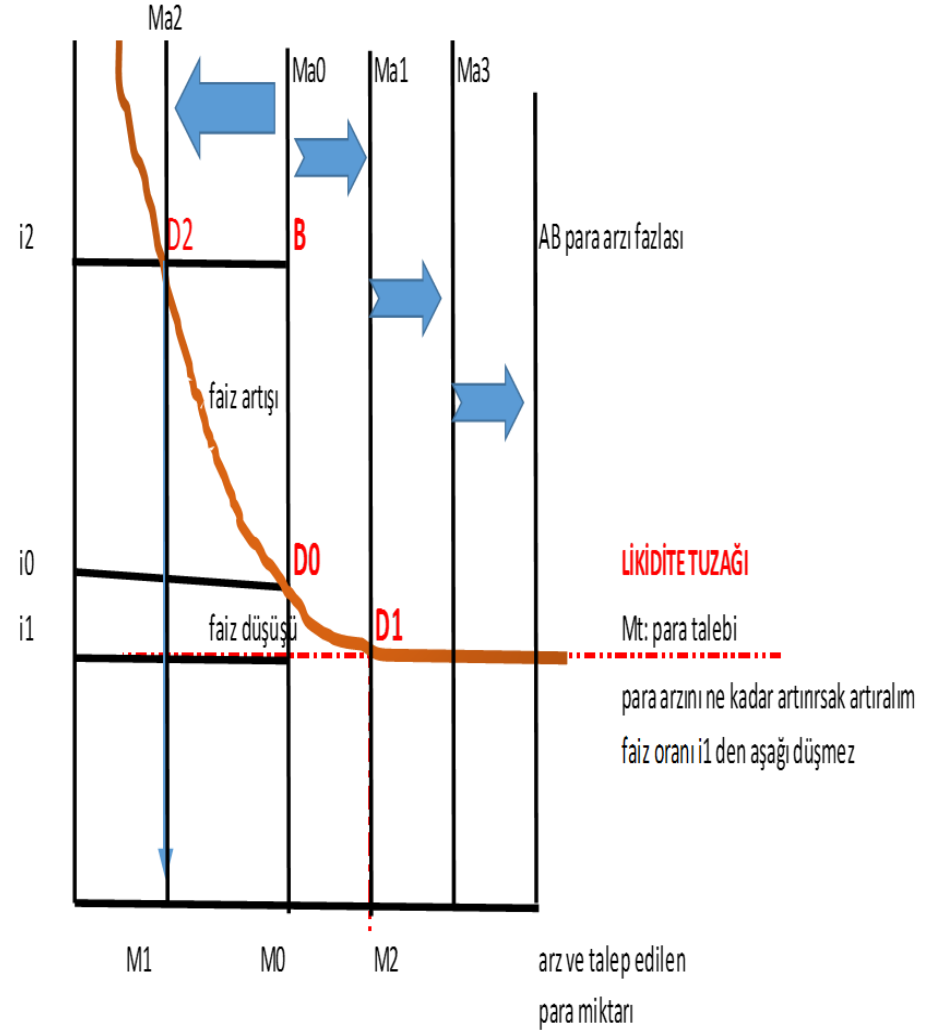

- Faiz oranı « i_2 » ye düşerse bu defada fazla para talebi olacağından « EC » kadar para talebi fazlası ortaya çıkacak.
- Talep baskısı ile faiz oranları « i_0 » a çıkacak.

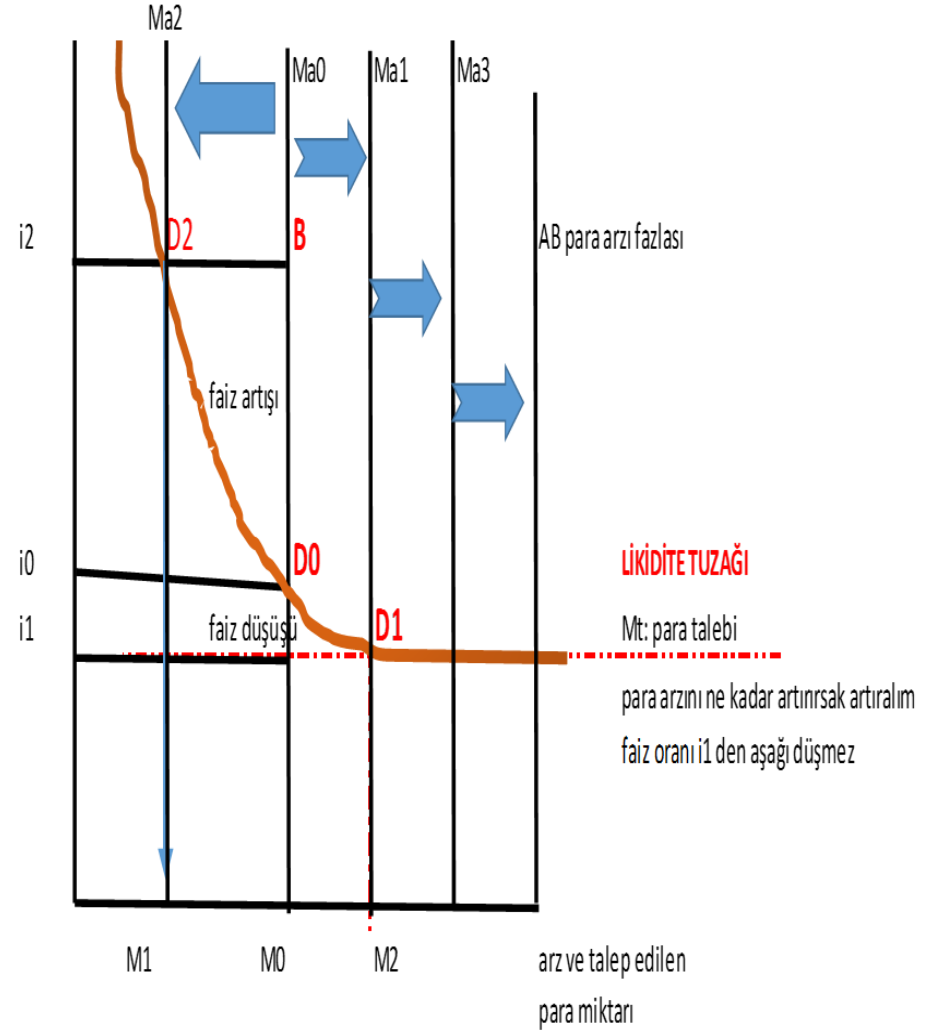
b. Para arzının değişmesi

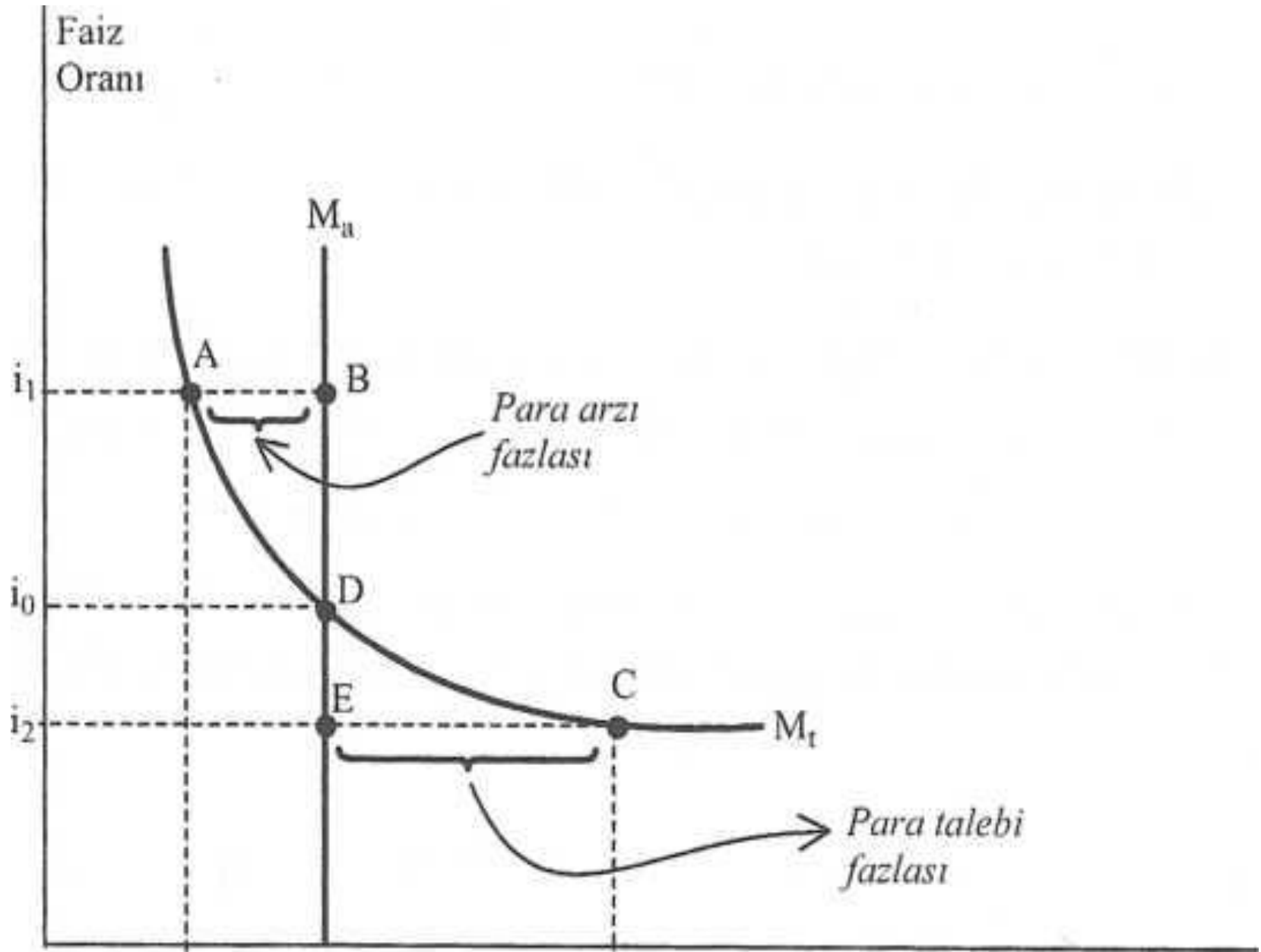

- Faiz oranları en fazla **i1** e kadar düşer.
- Para talebi eğrisi de **i1** faiz oranından itibaren **YATAY EKSENE PARALEL BİR DOĞRU** haline gelir.
- Bu faiz oranından sonra para arzı ne kadar artırılsa artırılsın ,
- **FAİZ ORANI DAHA AŞAĞIYA DÜŞMEZ.**

- Çünkü düşük faiz oranında elde para tutmanın fırsat maliyeti çok düşük olur.
- Bireyler ve firmalar ellerinde para tutmayı tercih ederler.
- Bu olaya;
- **LİKİDİTE TUZAĞI** adı verilir.

- **Likidite tuzakından sonra;**
- **para arzını artırarak ;**
- yatırımları teşvik edip;
- **MG i ve işsizliği önlemeye yönelik**
- PP amaçları gerçekleşmez.

LİKİDİTE TUZAĞI

- Likidite tuzağı,
- ekonomide faiz oranlarının inebileceği en düşük seviyeye inmiş olduğu ,
- ve para arzını arttırarak faiz oranları (dolayısıyla yatırımlar ve toplam talep) üzerinde etkili olunamadığı durum.
- Böyle bir durumda:
- para arzındaki artışlar doğrudan doğruya atıl birikim şeklinde elde tutulmakta ve faiz oranı değişmemektedir.

likidite tuzağı

- Likidite tuzağı bir ölü noktadır.
- Bu noktada para arzının genişlemesine, faizin en düşük seviyeye inmesine rağmen, tahvil ve bono alımları felce uğramaktadır.
- **Ekonomi likidite tuzağına düşünce** parasal tedbirlerle iş hayatını canlandırabilirse ve tekrar tam istihdam düzeyine yaklaşabilmek imkânı ortadan kalkmaktadır.

C. PARA TALEBİNİN DEĞİŞMESİ

- MB para talebini etkileyemez.
- Para talebinin değişmesi;
- MG ve FGD indeki değişmelere bağlıdır.
- Ayrıca ; savaş, kıtlık vb. durumlarda bireylerin ve firma yöneticilerinin psikolojik durumlarının değişmesi de para talebini etkiler.

C. PARA TALEBİNİN DEĞİŞMESİ

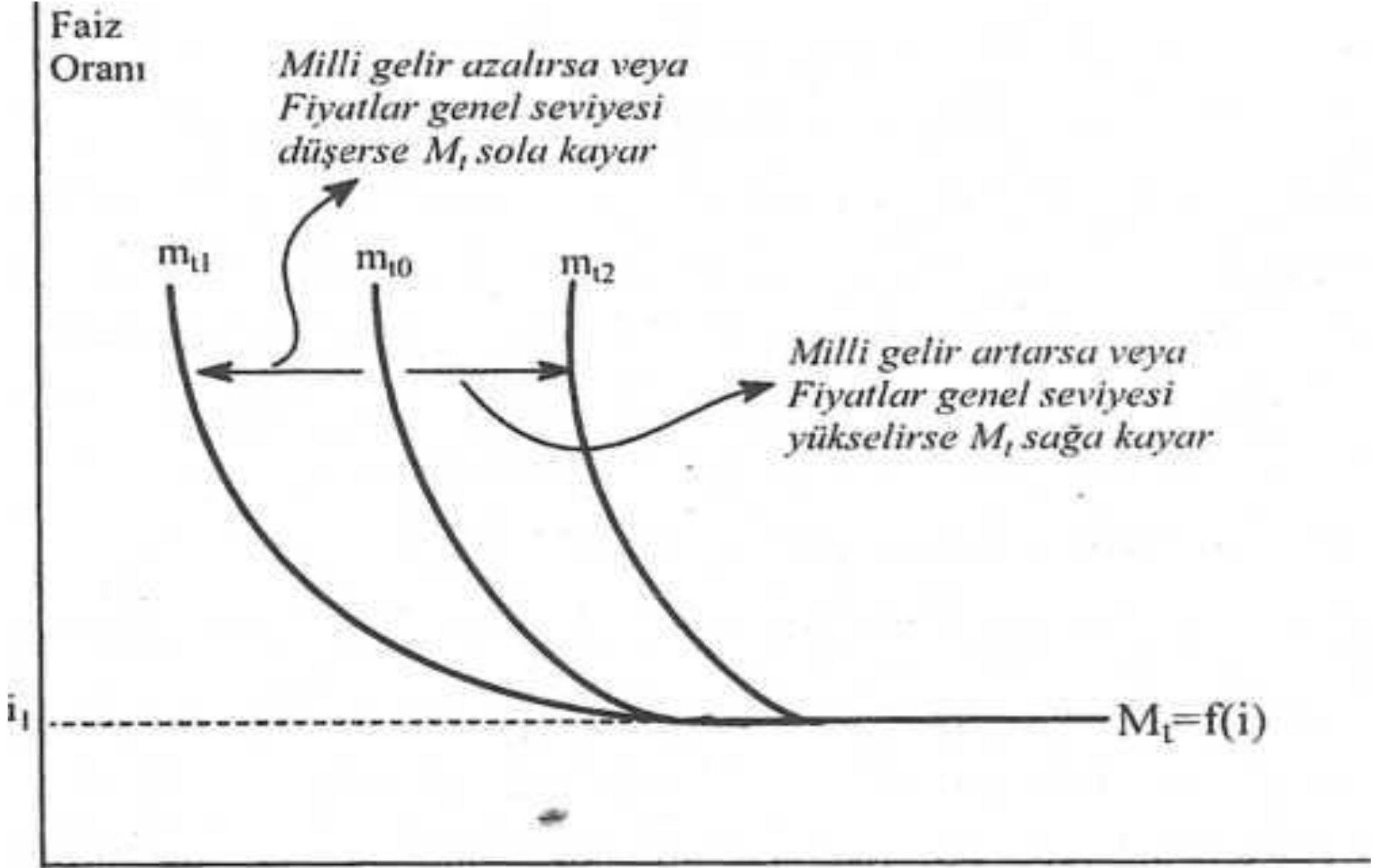
- FGD nin artması,
- MG düzeyinin artması,
- özellikle işlem güdüsüyle para talebini artıracaktır.
- Gelecekteki endişeler , ihtiyat amacıyla para talebini artırır. Spekülasyon güdüsü para talebini artırır.

- Para arzı MB tarafından değiştirilir. Para arzının artırılması veya azaltılmasına Para Pol. Denir.
- P.P. Araçları ile para arzı artırılır azaltılır. Bu durumda para arzı doğrusu sağa veya sola kayar.
- Para talebi sabitken para arzının kayması faiz oranlarını değiştirecektir.
- **Para arzını artırmak için MB şunları yapabilir:**

Para arzını arttırmak için MB şunları yapabilir

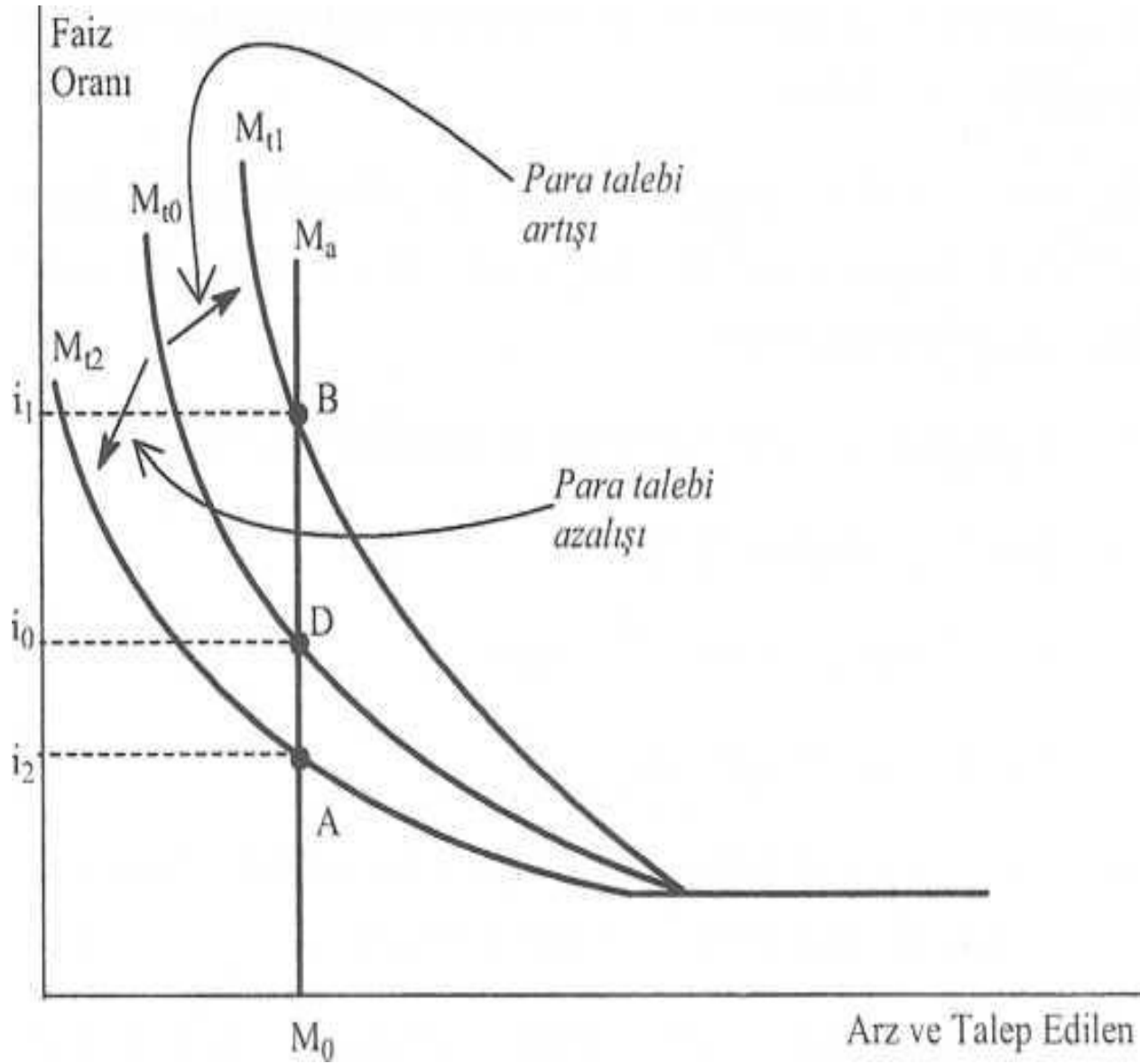
- 1. Açık piyasa işlemleri ile tahvil ve bono satın alınır
- 2. Reeskont Oranları düşürülür.
- 3. Yasal karşılık Oranları düşürülür.
- 4. Kredi tavanları yükseltilebilir.
- 5. Seçimlik kredi politikasıyla daha düşük faiz ve uzun vadeyle kredi verilmesi sağlanır.
- **Bütün bunların sonucu para miktarı artırılır.**

- Ekonomide gelir veya fiyatlar genel düzeyi değiştiğinde para talebi eğrisi de yer değiştirir.
- **Eğer gelir artarsa** para talebi de artacağı için para talebi eğrisi sağ tarafa kayar.
- **Gelir azalırsa**, para talebi eğrisi sol tarafa kayacaktır.
- Fiyatlar genel düzeyindeki artış veya azalışlar da, gelir değişmelerine benzer şekilde para talebi eğrisini kaydıracaktır.
- **Bu durum aşağıdaki şekil üzerinden incelenebilir.**

- M.B nin para arzını azaltmasına DARALMACI/SIKI P.P denir.
- **Ekonomide ENFLASYON AZALTMAK İÇİN**
- 1) açık piyasa işlemleri
- 2) reeskont oranları
- 3) yasal karşılık
- 4) kredi tavanı
- 5) seçimlik kredi denetimi
-

- Bütün bunların sonucunda da toplam para talebinde artış görülür ve para talebi eğrisi sağ tarafa kayar.
- **Para arzı sabit iken**, para talebi artarsa, para talebi eğrisi sağ tarafa kayar.
- **Para arzı sabit iken** para talebi artarsa, para talebi eğrisi sağ tarafa kayar ve Mt1 pozisyonuna gelir.
- Bu durumda talep baskısıyla faiz oranları yükselir ve i1 seviyesine çıkar.

- Tersine, fiyatlar genel seviyesi düşerse, milli gelir azalırsa, halkın gelecekle ilgili endişeleri yoksa, gelecekte hisse senedi ve tahvil fiyatlarının düşeceği tahmin ediliyorsa para talebi azalır. Para talebinin azalması ile para talebi eğrisi M_{t2} pozisyonuna kayar. Para arzı sabit iken para talebinin azalması faiz oranlarını i_0 'dan i_2 seviyesine düşürür.

